

په زوشقانه تی

* عبدالرحمن نغسینه تی *

وهرگرتینه کو گهله دریز شقانه تی یاگری و به لئ دفتی
نهو - حقیقت - ژیرا مه نه چیت کو نهف نافته کو
زده فهره کتی بو ده فهره کتی دهینه گوهرین ، سه لکی
ژگونه کی بو گونه کی جوداهی دیار دیت . لهوا
نهز دیتیم هه که هه نیک دچارچو فنی ده فها خودا شان
دگوندی خودا بنفیت دتی چند - مه معلوماتین -
راست و دروست بده ست مه که فن .

● شقانه پیزی شان خودان پیزی بخوبه ، شان
خودان پیزی دتی (که والیت) (۱) خوو گه نه نافتیک و
(که ره) (۲) ی ژتی دروست که نو شقانه کسی دتی
بو گرن ، شان ژی خودانیت پیزی بخو دتی له رخو
که نه گوری و هه هه بامه کی دتی نیک چته بهر . فیتجا
هه که پیزی بو گه له که و نشیان هال - لگوندی - بخودان
که ن دتی هه لیخن و به نه (کوزا) (۳) لئ هه که پیجه که
بوو زستان گه له کا گران نهو ، دتی پیزی هیننه
دگوندی داو لو دتی دتی بخودان که ن .

● هه اتن و جونا پیزی - حه ره که تا - وی

● شقانه تی کو که فنترین پیشه به - مهنه -
پشتی نیچیری ، هه زروژا مروفی فیای شان ژیانج
سه پاندی له مروفی کو پهزا که هی و ب خودان که ت.
شقانه تی و ره وشتین وی پین په یدا بوین و هه تا نه فروژی
هه نهف ره وشته پین ماین ، ژبه ر هندی زانایت -
نه نثروپولوجی و فولکلوری بهایه کتی گه له مه زن ددنه
فنی مه سه لئ ژبو دیار کون و فه کولانا ژین و ژبارو
توری مله تان ، دیسا ژبه رکو مله تی کورد ژوان
مله تانه نهو پین گه له دترین دخودان کرنا پیزی داو
ژنیقی پتر هه تا نهو ژی ژین و ژبارا وان یالسه ر پیزی ،
لهوا مه لشکافتنا فنی مه سه لئ و لدویف چونه کا
زانسی گه له پیدی بهو کاره کتی گه له کتی پیروزه
نه خاسمه هیدی هیدی نهف ره وشته به ره و به رزه بو ن
دیسا نم پیدی درسه کرنا فولکلوری نهو دانانسا
بناغه کتی موکم بو زانستیا - نه نثروپولوجیا - کوردی .

لئ چ درسه تین - فولکلوری بن شان پین
نه نثروپولوجی بشاوا به کی زانسی که س نه شیت بنش
بکمت ژبه ر گه له نه گهرا ، ژبه ر هندی هه نیک هندی
خو دچارچو فنی ده فها خودا دکاریت هه ریکاره که
بیت ژبوی مه سه لئ .

لهواژی نهف نغسینه یا کیمه ژبه ر وان نه گهرا
نهو پین مه گوتین و چنکو - مه سه کا - زانسی من نه
که ربه و رامانا من ژی نهف ره تگه نغسینه نه بو
ده من نهز لده فهری ، لئ دگه ربانا من دا لدویف هنده
په یدا بو نوی نهف - معلوماته سنز کیرما پین پتو کو د
په یدا بو نوی بهاریکاریا برا - دکور دلیر نه نوهر توفی -
کو نافتین پهزا بو من په یدا کرتینه ، نهو نافتین ده فها
- قه لادزی - کرمانجی ژیری - په لبهزا دنن و
- معلوماتین - دی من ژبرا - حوسه پین عه لی -

دهاښينې دا پتر دهپته کړن ، چنکو زښتانه هېرې راگرته په (دگوفو کوتا نه) (۴) و هه که گله بېسې هه تا نيزيکي (دوينها) (۱) دې بهنو لويدي دې ته خيت چولي که نه بهر - نهو ، وليچ هافينې دېرو دکنه باسک لسر قورمچ دارا - هه رتيک ل (شويبرا (۶)) خو . به لن هافينې نه ف هاتو چونه مشه تر لن دهپت چنکو بهز ژگوقا دهر دکه فیت و نیدی زياراوی ده که فته سر چهرې .

نيقرو هه کو په زې زچيای دنيښنه ف دې بهنه سر دهرافي نافي پاشي دې بهنه بيري ، هه کو بيري وي بهنه (مه خه لن) (۷) هه تا نيفاري ، پاشي دې راکه نه (پالينې) (۸) دې جاره کا دی بهنه بيري - دانې نيفاري - پشي هينگي دې بهنه چيای نه چهرې هه تا نيف شفو دې پاشي بهنه هه فشي (۹) لن بهز لهه فشي گله نامينيت جاره کا دی دې راکه نه ف پالينې هه تا بهر سپيدهو جاره کا دی دې بهنه ف هه فشي و دې لويدي بيت هه تا تاف دهه ليت پاشي دې راکه نه ف چهرې و هیدی هیدی دې نيزيکي دهرافي نافي که نو هه کو نافي ف خار دې بهنه بيري .

● ديسا خوې دانا په زې زې ره وشتين خو پين هين وه کو دفي په زې سپي بهري پين رهش خوې بهن چنکو په زې رهش شويم تره و ناهيتيت پين سپي نيزيکي خوې ريزي بيت . هه روه سا برينا په زې زې ره وشتين خو پين هين . وه کو په زې سپي دفي ده ست و پين وي گريده و گريل که نه نوردی پاش بجه وې بېرو ، لن پين رهش هه ما وې نيك سرې وي گريتر پين دی دې بويت .

● پين خش ژبه ر نه گريږن تابورنيزيکي سر ناهيتل پين دمينيت هه ر پين مې به ، لن ناهيتل دې دگسل کهرې په زې بن ژبه ر (په ريزيکي له) (۱) هه روه سا نيري نه خاسمه نه وین شاخ قلو ز وه کمی سر گريزه کی هه رې دبهري په زې و کهرې په زې دکه فته دويف نه و کيفه دچيت په زې و يغه دچيت . نه ف نيزيه وه سا پين هوي کريه هه کو بهز چو هه فشي بغيث دې نيك سر چپته (که رباري) (۱۱) نك شفاني، نه وزي دې سره کچ رستي که ته ستوي و سرې دی دوه سته کچ خو گريده ت ، دا هه که هاتو بهز (وه رگريا نان برېو (۱۲)) داشفان رابيت ، چنکو هه که بهز چو نيك سر دې نيري رابيت چيت هه ستا

بهرهيا په زې که نو دې رستا خو کيشيت فيتجا دې شفان هشير بيت .

● که له جارا وه سا چيد بيت په زهک نان چه ند په زهک زکوري فه دينو و بهرزه دېن هه تا شف بهر دا دهيت ، فيتجا شفان دې رابيت ده فني گورگي نان پين هرچې بيتيت داکو نه خوت هه تا لن دبيت سپيده و دچيت لن دگرېتت بيتانا ده فني گورگي نه وه کی يا ده فني هرچې به يا گورگسي دفي نايه تا - الشمس والضحى - بخوين - نان نايه ته کا دی - پاش دې بيتن : ده فني کورني لبا هه تا سوبه هي روز نافي به لن بو هرچې دفي نايه تا - انا اعطيناك الكوثر - بخوين - نان نايه ته کا دی و پاش دې بيتن : ده فني هرچې لبر هه تا سپيدي روز دهپته دهر ، بو بيتاني نان بهند که کی دې گريده ن انان چه فوکي دې ده فني وې گرن .

● په زې زې وه کی هه می گيان بهر پين دی نه ساختيت خو پين هين ، لن په زې سپي پتر نه ساخ دبیت زې رهش چنکو پين سپي ناسک تره نه فشي چه ند نه ساخيه کن .

- ۱ - که چهل و گوري .
- ۲ - پيشکي : هري خو ژکه فلي بهر دده ت .
- ۳ - سيسکي : بيت خو ناده ته بهر خوت .
- ۴ - ده پزيت : بهر سيف .
- ۵ - باوي : دوه رميت .
- ۶ - باوش : زسه رمادا هسک دبیت .
- ۷ - ميتلاک .
- ۸ - گوهان رهش : گوهانيت وان کول دېن .
- ۹ - هه مهر ، زخارنې و به تلين ژنافي .

● نه فنه هنده ک ژوان ره وشتان نه وپين په زو شفان بکار دئين : لن نافي کرنا وان - تسميه - بچند ناوايه کا دهپته کړن . بونمونه :

- ۱ - نافي بو مې و نير رهش و سپي زلاين جنس فه .
- ۲ - نافي بو مې رهش و سپي زلاين تیکه ليا رهنگي و سه روچا فاو شاخا فه .
- ۳ - په زې سپي نير جنس
 - ۱ - بهرخ - بهرخ - هندي شيري بخوت .
 - ۲ - کافر - کافر - هه کو شير فه کړ .
 - ۳ - شهک - شهک - دو سالي .
 - ۴ - هوگنج - - سې سالي .
 - ۵ - بهران - بهران - پشي چار سالي .

٦ - قمرت - خمرت نان قهیره - بهرانه کن بنساف
سال فه چوی .

ب - ریی سپی می جنس :

- ١ - بهرخ - بهرخ - هندی شیری بخوت .
- ٢ - کافر - کاور - هه کو شیر فه کر .
- ٣ - بهلندیر - بهردیل - سئ سالی .
- ٤ - مها - مه - پشتی چار سالی .
- ٥ - مهاپیر - سه ره مه ر نان که تره - مها بنساف
سال فه چوی .

د - بهزی رهش نیر جنس .

- ١ - کههر - کار - هندی شیری بخوت .
- ٢ - گیسک - گیسن - هه کو شیر فه کر .
- ٣ - کویر - کور نان ته که - دوسالی .
- ٤ - سهیس - نیری - سالا سئ .
- ٥ - نیری - . . . - سالا چاری .
- ٦ - قمرت - خمرت - نیر به کن بنساف سالفه
چوی .

د - بهزی رهش می جنس

- ١ - کههر - کار - هندی شیری بخوت .
 - ٢ - گیسک - گیسن - هه کو شیر فه کر .
 - ٣ - تشتور - چویشتر - دو سالی .
 - ٤ - بز - بز - سئ سالی . نان هه کو زا .
- نهف ژابن جنس فه بهردو زارافا - کرمانجیا
ژوری و ژیری ، لئ ژابن نائف بهزی بخوفه هه
چهنده که له کن لئ نه فه چهنده که ژوان .
- ل - بهزی رهش کرمانجیا ژیری .

- ١ - قیته : شاخ قیتو کورت .
- ٢ - تهلین : شاخ قیتو دریز .
- ٣ - قیته رهش : سه ره ره شو شاخ قیت .
- ٤ - قیته بوش : سهر سپی و شاخ قیت .
- ٥ - قیته گوی سپی : گو ه سپی و شاخ قیت .
- ٦ - قیته غمزال : گو ه سو رو شاخ قیت .
- ٧ - قیته گوی سو رو : گو ه سو رو شاخ قیت .
- ٨ - قیته مس : گو ه سو رو شاخ قیت .
- ٩ - کهچه : شاخ له کینه .
- ١٠ - شاخ به کهوان : شاخ لول .

ب - بهزی رهش کرمانجیا ژوری .

- ١ - کر : گو ه بچویک .

- ٢ - بهل : گو ه ره پ نان بهل .
- ٣ - باقیل : سه ری گوهر پین چه میایه .
- ٤ - بوش : چنیکیت سپی بیت لئ .
- ٥ - حنیر : پشت گو ه خیچه کا سپی بالی .
- ٦ - کال : سه رچافو گو ه دسو رو .
- ٧ - شه مام : سه ری نان گو ه خیه کا رهش
نان سپی لئ بیت .

- ٨ - چال : پنیه کا سپی لئاف بیت .
- ٩ - هنبز : سه رو چاف سپی .

- ١٠ - گورد : بن زکن وی سپی نان سو رو بیت .

- ١١ - که قهر : هه که یاره شو سپی بیت

- ١٢ - قلیج : شاخ کن وی پین خار بیت

- ١٢ - قلوز : شاخ قلوز .

- ١٣ - کوچ : یا پین شاخ .

- ١٥ - بازن : پنیه کن وی خه له که کا سپی لئ بیت .

- ١٦ - که ره : کهه بچویک نان پری .

د - بهزی سپی کرمانجی ژیری .

- ١ - شرو : دوینگ همزن .

- ٢ - خسته : دوینگ همزن .

- ٣ - قوله : دوینگ همزن .

- ٤ - به که لیج : کوریکه که بدوینگی فه بیت .

- ٥ - به له که : پنی پنی .

- ٦ - گواره : بن حه فکی چه ره کن زیده پیته
بیت .

- ٧ - به له : گو ه لولو دریز .

- ٨ - کوره : گو ه لولو کورت .

- ٩ - که ره : گو ه پیته نه بن .

- ١٠ - قول : گو ه چه میای .

- ١١ - که ری سه ر : سهر سپی نان چنیک
چنیک .

- ١٢ - سو رهش : چنیک چنیک لسهر سو رو
قه بوی .

- ١٣ - رهش بهش : چنیک چنیک لسهر سپی .

- ١٤ - به کول سه ر رهش نان سپی و خیچه که لئ
بیت .

- ١٥ - گوردو : گو ه دریز - به له غمزان .

- ١٦ - تهوشین : گو ه سپی .

مدرگ و ژي

که نازانسی جیهانی هوالر
کوشتنی (جوی نادمیسن)
ناوداری له ناودارستانه کانی نهقریاد
بلاو کردهوه ، دلکی ملیتونان
لهوکه سانهی لسه هموو لایتنکی
دنیاا نهم نافرته مهزنه یان خوشر
دهویست هاته ژان .

لاشه کیان له نزیك
سهربازگه یه کی تیاا ده ژیاو
باسه کانی خوئی تیاا تاکی ده کردهوه
دوژرایه وه ، که ههمان شوین بوو بهر
له ماوه یه کی کورت ده لگه شتریکر
تووریه یان تیاا کی له بیچوه کانی
ده گپرا .

له سه ره تایی نهم سالدا جور
نادمیسن به بونهی تیپه بوونی
هفتا سال به سه ره له دایک
بوونی یه وه ناهنگی ده گپرا ، زیاتر
له چل ساللی له ناو مه ترسی یه کی
به رده وام به سه ره برد که هر
ده قیقیه یی هه ره شهی له ژیاانی ده کردو
نوماوه به دا نه وهی سه لماند که ده شخ
ته باایی له نیوان مرؤف و گیانه و دری
دینده پتک بیی . له گه ل نه وه شدا له
شوینن که به هه وارگی براده رانی
داده نا ، له یاره وه نادیاره کانی ژیاانی
دیره نده بی دا ، به پیر مردنوه چوو .

جوی نادمیسن هه ره ته نیا له کن
خوینره کانه وه نه ناسراوه ، به لک
سه برکه رانی سینهماش ده یناسن
کتیبه کانی بو چنه د جاریک
به ژماره یه کی هتجگار زور به چاپ
گه یشتن ، بو زوربه ی زمانه کانش
وهرگپران ، له وانه « به سه ره یستی

۱۷- گوئی به زوله : گوئ سپی نان رهش خیچهک
لنیقه کن

۱۸- شاخ دار : شاخ هه بتن .

۱۹- بهرچن : سه ره به پورتاخ : بهرچه مهک لسه اف
چاقا بیی .

۲۰- نهو : سپی و پنیه کا رهش لسه ری بیت .

د - بهزی سپی کرمانچیا ژوری .

۱ - سه ره : هه میا سپی بیت .

۲ - بهلک : نیقه کا رهش و نیقه کا سپی .

۳ - سه رهش : سه ره نان ستو رهش .

۴ - سیس : سه ره چاف سپی .

۵ - کهل : شاخ پیقه نه بن .

۶ - کهوی سار : گوئ سپی .

۷ - رهش کهوی سه ره : رهش گوئ سپی .

۸ - قهره : هه می رهش .

۹ - تهعه : گوهیت وئی سوورده کن قه بوی بن .

رافسه

۱ - کهوال : چنه د به زهک ، ته رش ، گه له به زه .

۲ - کهرهک : وه کی نهم دبیزین ره فده کا گورگا .
که ره کن به زی .

۳ - کوز : نهو جهه نه وئی گهرم - لده شتن -
نه وی به زی دبه نن و لی دهه لیجن .

۴ - کوف کوتان : کوف وه کی ناخویرا ده وارا ،
لی کوتان ته یا سه رگرتی به ، جهه که تانه کن دابن
دابه زی تیغه راگرن وه که کوتان بچوک بو نانکو بو
که هرو به رخا بو دئی بیتن کوزک .

۵ - دوینهه : نهو جهه نه وئی چولی لی کوم دکهن
بو زقستانن .

۶ - شویره : نهو جهه نه وئی - سولی لی
دبرن بو ، به زی وه هر خودان به زه کی شخ
تایه تی یا هه ی .

۷ - مه خه ل : جهن نفستنا نیفرور .

۸ - پالین : شوینا شیقی دگریت بو .

۹ - هه قشوی : جهن ژستنا شه فن به .

۱۰ - به رین : بو نتریه - عه مه لیاجنی - و
نافزبون ، بو می به .

۱۱ - که ربار : به ه فانا به زی و سه ربار :
سه ره فان .

۱۲ - وهرگه ریا : مه کو شه ف لی دقولیت و
که ری به زی هه می دچیت لی بردبن ، هه کو ژترسادا
دچیت و به زاله دیت .